

ZAKON O RADU
- GODINU DANA KASNIJE -

Novi Sad, 13. novembar 2015.

- Godinu dana, tačnije 15 meseci, od početka primene ZOR, nije dovoljno dug period za donošenje definitivne ocene o ostvarenosti ciljeva izmena i dopuna ZOR /koji su pritom po svom karakteru dugoročni i uslovljeni i drugim merama/.
- Ipak, podsećanje na proces i okolnosti u kojima su izmene Zakona donete i na njegove ključne odredbe, kao analiza pravca i očekivanih rezultata promena, pružaju mogućnost da se proceni da li su tokom prve godine primene, ostvareni efekti krenuli u željenom pravcu.

Uz mogućnost da se mapiraju glavni rezultati, uspesi i problemi u primeni Zakona, ova Konferencija je način da se pošalju preporuke za kvalitetnije izmene ZOR – koje su podjednako važne za:

- dalji tok ekonomskog razvoja zemlje**

- poboljšanje kvaliteta života zaposlenih i njihovih porodica i**

- evro-integracije.**

Iz Ekspozea mandataru Aleksandra Vučića /

(27. april 2014. pred poslanicima Narodne Skupštine RS)

„Zakon o radu. Cilj je da se poboljšaju uslovi poslovanja i stvore mogućnosti za otvaranje novih radnih mesta i prebacivanje zaposlenih iz „crne“ ekonomije u formalnu, smanjenjem troškova i rizika koji prate formalno zapošljavanje, i davanje podsticaja zaposlenima i poslodavcima da rade i zapošljavaju na legalan način. O ovom zakonu se već raspravlja i pregovara sa sindikatima, ali sada je vreme da se on konsoliduje i konačno donese. Promenićemo obračun otpremnina, pojednostavićemo prekid radnog odnosa i navesti uslove pod kojima je moguće dati otkaz, redefinisati načine za određivanje plata, navešćemo zakonske posledice nezakonitog raspuštanja. Ukratko, učinićemo ga modernim zakonom, baš kao u uspešnim zemljama, kakva i sama težimo da postanemo. „

PODSEĆANJE NA CILJEVE IZMENA I DOPUNA ZAKONA O RADU

- U obrazloženju koje je Vlada dostavila narodnim poslanicima navedeno je da je cilj Zakona da:

“doprinese podsticanju domaćih i stranih investicija u privredu i prevazilaženju ekonomske krize, povećanju zaposlenosti, smanjenju rada na crno, kao i privrednom rastu”.

Skupštinska rasprava o Predlogu zakona počela je 15. jula obrazloženjem ministra Vulina da se bi izmene Zakona trebalo da doprinesu:

„stvaranju uslova za postojanje poslovnog okruženja koje će omogućiti porast stranih i domaćih investicija, ubrzanje restrukturiranja privrede i povećanje produktivnosti i konkurentnosti naše privrede”.

Nakon višemesečnih neuspešnih pokušaja socijalnih partnera da usaglaise stavove u pogledu reforme radnog zakonodavstva,

18. jula 2014. godine

Narodna skupština Republike Srbije, po hitnom postupku, usvojila je Zakon o izmenama i dopunama Zakona o radu – nadmoćnom većinom od 190 glasova „za“.

Izvršene su značajne i obimne izmene Zakona (na oko 120 članova je intervenisano).

Zakon je doneo dalekosežne izmene radnopravnih instituta – ugrožen je korpus stečenih radničkih prava!

- mogućnosti za otpuštanje zaposlenih su pojednostavljene , dok je proširena lista razloga za otkaz
- procedure za proglašenje zaposlenih tehnološkim viškovima su takodje pojednostavljene
- smanjena su obavezna davanja u vidu otpremnina
- umanjen je minuli rad od 0,4% - u smislu da priznaje samo vreme provedeno na radu kod aktuelnog poslodavca
- radni odnos na određeno vreme može da traje dve, umesto kao do sada godinu dana, a može da se proširi do 3 godine
- gubljenje prava na naknadu za neiskorišćen godišnji odmor, izuzev ako zaposleni dobije otkaz
- gubljenje proširenog dejstva posebnih kolektivnih ugovora, /iako zakonska mogućnost postoji - ali je vrlo nepovoljno/

- **Za protagoniste ove reforme usvajanjem izmena Zakona učinjen je prvi, ali istovremeno i presudni, korak ka “liberalizacije tržišta radne snage” koji će dovesti do poboljšanja uslova poslovanja i novog zapošljavanja.**
- **Članovi sindikati su, sa druge strane, nakon usvajanja Zakona ostali uvereni će se “poboljšanje uslova poslovanja” o kome je reč u praksi svesti na smanjenje prava radnika i umanjenje njihovih zarada!**

EFEKTI PRIMENE ZAKONA O RADU

različiti uglovi posmatranja:

➤ EFEKTI ZA NEZAPOSLENE I ZAPOSLENE,
ODNOSNO ZA SINDIKAT

➤ EFEKTI ZA POSLODAVCE

➤ EFEKTI ZA DRŽAVU

kontra efekat

**Gde su u tom procesu radnici,
odnosno zaposleni, 15 meseci
nakon primene Zakona – sasvim
je jasno!**

„EFEKTI“ ZAKONA O RADU

1. KRETANJE ZAPOSLENOSTI I NEZAPOSLENOSTI

Stope učešća radne snage, zaposlenosti i nezaposlenosti
u 2014. i 2015.

- revidirani podaci -

	2014 - ревидирани резултати				2015	
	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	I квартал	II квартал
Стопа учешћа радне снаге	51.0	52.4	52.3	51.3	50.8	51.4
Стопа незапослености	21.3	20.9	18.1	17.3	19.2	17.9
Стопа запослености	40.2	41.5	42.8	42.4	41.0	42.3
Стопа неформалне запослености	19.7	20.5	22.5	23.2	19.4	18.5

Izvor podataka: RZS, Anкета o radnoj snazi,
25. 10. 2015.

1. TRENDVI NA TRŽIŠTU RADA- RAST ZAPOSLENOSTI , PAD NEZAPOSLENOSTI !?

- Prema podacima Nacionalne službe zapošljavanja, od početka januara do kraja jula 2015. godine posao je dobilo 139.402 ljudi s njene evidencije, što je za 14,5 odsto više nego u istom periodu prethodne godine. U julu se zaposlilo 21.592 lica. Posao se najčešće dobija na određeno vreme - u čak 57,9 odsto slučajeva. Na neodređeno vreme posao je dobilo 21,1 % , a van radnog odnosa 21 odsto ljudi.
- Od početka godine smanjio se i broj nezaposlenih. Prema saopštenju NSZ, u julu je registrovano 739.073 lica koja traže posao. U odnosu na jul 2014. broj nezaposlenih manji je za 3,9 procenata.
- Pad nezaposlenosti zabeležila je i Anketa o radnoj snazi Republičkog zavoda za statistiku za drugi kvartal 2015. godine. Stopa nezaposlenosti manja je za 3% u odnosu na isti period 2014.
- *Smanjena je i stopa neformalne /sive/ nezaposlenosti za 2% !*

- ZVANIČNI PODACI SU VEOMA POZITIVNI
- MEDJUTIM, U POSLEDNJE DVE GODINE ODUDARANJE PODATAKA, PRE SVEGA, O KRETANJU ZAPOSLENOSTI I NEZAPOSLENOSTI OD OPŠTIH MAKRO - EKONOMSKIH TRENDOVA JE VIDLJIVIJE!

Sindikalne analize pokazuju da statistički podaci o kretanjima na tržištu rada nisu u skladu sa ostalim makroekonomskim kretanjima.

Od kraja 2012. stopa nezaposlenosti opada, rad na crno raste, mada statistički podaci ubedljivo ukazuju na smanjenje neformalne zaposlenosti.

Od aprila 2012. stopa nezaposlenosti smanjena je za trećinu - za oko 240.000 lica, broj zaposlenih povećan je za isto toliko ili 11,5 odsto, a u istom periodu bruto društveni proizvod i potrošnja građana stagniraju.

GDE SE IZGUBIO DOPRINOS TIH NOVOZAPOSLJENIH?

Odgovora za sada nema.

„EFEKTI“ ZAKONA O RADU

CILJ ZAKONA

PREBACIVANJE ZAPOSLENIH IZ „CRNE“
U FORMALNU EKONOMIJU

- NA KRAJU 2014. GODINE 23,2% ZAPOSLENIH RADILO JE U NEFORMALNOJ EKONOMIJI /RAD NA CRNO/ - ŠTO JE NEŠTO MALO MANJE OD 600.000 ZAPOSLENIH - bez ugovora, bez uplaćenih doprinosa, bez radnog vremena, uglavnom na minimalnoj zaradi isplaćenoj „na ruke“
- NA KRAJU JUNA 2015. STOPA NEFORMALNE ZAPOSLENOSTI ZVANIČNO JE IZNOSILA 18,5%
- Istovremeno, u istom periodu 2015., zaposlenost privatnih preduzetnika i zaposlenih kod njih je za 1,27% manja od proseka 2014. i za 1,6% u odnosu na drugi kvartal 2014 - gde su otišli ti zaposleni?
- Takodje, u prvih sedam meseci 2015. ukupna preduzetnička zaposlenost smanjena je za 0,97% u odnosu na 2014. i za 1,38% od ukupne zaposlenosti za osam meseci 2014.

/ podaci RZS/

REDEFINISATI NAČINE ZA ODREĐIVANJE PLATA

- Kako se tokom 15 meseci primene Zakona ispostavilo, „redefinisiranje načina za određivanje plata“ je zapravo podrazumevalo umanjenje ili eliminisanje različitih oblika uvećane zarade na koje su radnici prema prethodnom Zakonu imali pravo /smanjenje minulog rada, ukidanje smenskog rada/ – što je očigledno u analizi kretanja prosečnih zarada zaposlenih.

U prilog tome govore i sledeći podaci:

KRETANJE ZARADA

	<u>REPUBLIKA SRBIJA</u>	<u>AP VOJVODINA</u>
Neto zarada u IX 2015.	43.	41.848 din
925 din		42.344 din
I-IX 2015.	43.	- 2,3 %
725 din		- 4%
Nominalni indeksi iz IX 2015/IX 2014		

Zvanični podaci RZS ukazuju da prosečne neto zarade po zaposlenom u RS i APV u septembru mesecu o.g. beleže i nominalni i realni pad u odnosu na isti mesec 2014. godine. U AP Vojvodini je taj pad značajno veći!

Na nominalni pad pros.zarada svakako je značajan uticaj imalo umanjenje zarada zaposlenih u javnom sektoru za 10%, ali i promena načina računanja minulog rada po ZOR. Naime, naknada za minuli rad računa se samo na osnovu godina provedenih kod poslednjeg poslodavca. Ako zaposleni promeni firmu, minuli rad će mu praktično biti nula, a sada je zakonski minimum 0,4 odsto zarade po godini staža. Radnik koji je recimo kod prethodnog poslodavca imao 10 godina staža, a kod novog došao na platu od 50.000 dinara, svakog meseca će dobijati 2.000 dinara manje.

Naša procena je da je novi obračun minulog rada smanjio plate u javnom i privatnom sektoru za 10 do 15 odsto i da to već sada pogođa polovinu radnika, koliko ih je otprilike promenilo poslodavca. Vremenom će još dosta radnika promeniti posao, pa bi manju platu po ovom osnovu u budućnosti moglo da ima i

ZARADE

- Srbija je postepeno pretvorena u zonu jeftinog rada i na taj način Vlada RS pokušava da privuče investicije - što je potpuno pogrešna privredna strategija.
- O tome svedoče i veoma česte izjave naših političara, pa i ekonomista, koji kao našu komparativnu prednost u odnosu na susedne zemlje u prvi plan ističu – kvalifikovanu i jevtinu radnu snagu. /naš spot na CNN - reklamira se jeftina i kvalitetna radna snaga u Srbiji/

Zaposleni u Srbiji su među najmanje plaćenima u Evropi!

- U Srbiji oko 650.000 zaposlenih prima platu sa zakašnjenjem, a oko 50.000 veoma neuredno. Svega oko 170.000 zaposlenih u privatnom sektoru prima platu na vreme.

„Zamrznuta“ minimalna cena rada

- Po vladinoj odluci, neto minimalna cena rada za period januar-decembar 2015. godine je 121 dinar po radnom času. */Prethodno minimalna cena rada u Srbiji nije bila povećavana od 2012. godine i iznosila je 115 dinara/*
- Pri utvrđivanju minimalne cene rada za 2015. godinu nisu ispoštovane odredbe inoviranog člana 112. Zakona o radu, koji propisuje da se pri utvrđivanju minimalne cene rada polazi naročito od:
 - egzistencijalnih i socijalnih potreba zaposlenog i njegove porodice izraženih kroz vrednost minimalne potrošačke korpe,
 - kretanja stope zaposlenosti na tržištu rada,
 - stope rasta bruto domaćeg proizvoda,
 - kretanja potrošačkih cena,
 - produktivnosti i
 - prosečne zarade u Republici.
- Srbija se po visini minimalne mesečne zarade koja iznosi blizu 180 evra nalazi na samom začelju u regionu, a niži minimalac jedino primaju radnici u Makedoniji i Albaniji

„Zamrznuta“ minimalna cena rada

- Sindikati su za 2016. godinu predlagali povećanje minimalne cene rada sa 121 dinar na 143,55 dinara, umajući u u vidu planirano povećanje potrošačkih cena u 2016. godini, povećanje produktivnosti rada od februara 2010. do danas za 30%., smanjenje stope nezaposlenosti od 19,7% od 2012. do 2015. godine, ali i povećanje stope zaposlenosti od 15,5% u istom periodu.
- Odluka Vlade Srbije da minimalnu cenu rada i tokom 2016. ostavi na sadašnjem nivou od 121 dinar, umesto da je podigne na 143,5 dinara po radnom satu, novi je udar na životni standard radnika u 2016., kojima će plate dodatno realno pasti, s obzirom da će im inflacija "pojesti" bar nekoliko procenata zaradenog novca.

„Zamrznuta“ minimalna cena rada

SSSS će se obratiti Ustavnom sudu Srbije zbog odluke Vlade RS da minimalna cena rada za 2016. godinu ostane 121 din po radnom času i tražiti ocenu ustavnosti i zakonitosti te odluke, jer smatraju da je u suprotnosti sa ZOR.

/Motivi Vlade RS da se ponovo u potpunosti svrsta uz poslodavce ostaju nerazjašnjeni, ali moguća su u pitanju dva razloga. Prvi, da je država kao najveći poslodavac izračunala da joj je preskupo da svoje radnike plaća više nego do sada, i drugi da bi joj podizanje minimalne zarade onemogućilo da sprovede u delo najavljeno podizanje plata i penzija za nekoliko procenata/

PLATNI LISTIĆI- IZVRŠNA ISPRAVA NA SUDU

- Članom 121 Zakona o radu utvrđeno je da obračunski listić zarade izvršna isprava na sudu. Obrazloženje je bilo da na osnovu njega radnik bez posebnog dokazivanja i bez advokata, bez bilo ikakve preterane procedure, može prinudno da naplati zaradu
- *Poslodavci su prvih godinu dana primene Zakona o radu uglavnom poštovali tu meru, ali poslednjih meseci raste broj zaposlenih kojima ne daju obračunske listiće.*
- Prisutan je i strah zaposlenih da ovo svoje pravo realizuju

OBRACUN ZARADE ZA MЕСEC

REPUBLIKA SRBIJA

3. PODACI ZA OBRACUN

180.00	god. odmor	0.00	uzgona veština	0.00	naplaćeno učešće	0.00	osnovni prihod	0.00
0.00	bolus do 30	0.00	odlozavanje	0.00	naplaćeno učešće	0.00	osnovni prihod	0.00
0.00	bolus prof	0.00	porodijsko	0.00	naplaćeno učešće	0.00	osnovni prihod	0.00
0.00	naknada praznika	0.00	bol preko 30	0.00	naplaćeno učešće	0.00	osnovni prihod	0.00
0.00	plaćeno odstup.	0.00	ustupanje dšc.	0.00	naplaćeno učešće	0.00	osnovni prihod	0.00

Uvećana zarada: 39 221,64

Mnuk rad: 470,66

Radni učinak: 0,00

Regres: 500,00

Druge primanja: 0,00

Iako u Zakonu piše da „obračun zarade i naknada zarade, koje je poslodavac dužan da isplati u skladu sa Zakonom, predstavlja izvršnu ispravu” skoro da je sve kao i pre! Većina poslodavaca ovu odredbu ne poštuje dosledno. Zaposleni se time onemogućavaju da sudu podnesu predlog za izvršenje, a dužnici izbegavaju prinudnu naplatu.

Brojni su primeri kada poslodavac uruči zaposlenom obračunski list koji ne ispunjava propisane elemente Zakonom o izvršenju i obezbedjenju /npr. nedostaje matični broj, PIB, pečat) - da bi kao takav predstavljao verodostojnu ispravu i bio podoban za izvršenje.

/Zakonom o izvršenju i obezbedjenju se uređuje postupak prinudne naplate na osnovu obračunskog lista/

NESIGURNOST RADNOG MESTA

- Opšta je ocena zaposlenih da je Zakon o radu, uz veliku prisutnu nezaposlenost i nizak nivo standarda, dodatno povećao nesigurnost za radno mesto. / Među radnicima u kompanijama vlada strah da ih ujutru na poslu za mašinom ili na radnom stolu ne sačeka radna knjižica. I zato se naši radnici više razboljevaju i psihički i fizički/
- Polako se vraćamo u 1886. godinu, jer radnici u privatnom sektoru rade i do 12 sati dnevno, a plate primaju za osam sati rada. Retki su poslodavci koji redovno isplaćuju prekovremene sate, u skladu sa ZOR, kolektivnom ugovoru /ukoliko ga i imaju?/ i ugovorom o radu.
- Državni praznici uglavnom važe samo za javni sektor /i niko ne reaguje na sve to /
- To su strahoviti pritisci na radnike. Psihičkog maltretiranja na radu ima i u privatnim i u javnim preduzećima, kao i ustanovama, ali zaposleni o tome nerado govore i ne prijavljuju, jer se plaše da će ostati bez radnog mesta.

- Za zaposlene u javnim službama u pripremi su zakoni koji u potpunosti derogiraju odredbe Zakona o radu i zaključenih kolektivnih ugovora. */Zakon o sistemu plata zaposlenih u javnom sektoru/*

RADNO VREME

Prema anketi o radnoj snazi, redovnom istraživanju Republičkog zavoda za statistiku, koje se sprovodi po receptu Eurostata, zaposleni u našoj zemlji su u uobičajenoj radnoj nedelji u 2014. u proseku radili 42,7 sati. Poređenja radi, zaposleni sa punim radnim vremenom u Rumuniji prošle godine imali su najdužu radnu nedelju u EU - 41 sat.

/radimo duže od svih u 28 država Evropske unije za plate koje su među najmanjim u celom regionu/

Ono što nam nedostaje, da bismo dostigli produktivnost i plate razvijenijih zemalja, jesu bolja tehnologija, razvijenije tržište, osvojene prodajne pozicije u inostranstvu i bar približno ista početna pozicija koju imaju preduzeća i firme razvijenijih država.

GODIŠNJI ODMORI

- Zaposleni u skladu sa Zakonom o radu ima pravo na godišnji odmor u trajanju od minimum 20 radnih dana.

/Petnaest starih članica EU imaju minimalni godišnji odmor od 26,4 dana, dok novije članice imaju odmor od 21 dan godišnje . Prosečan godišnji odmor u EU traje 25,1 dan/

- Zaposleni kod privatnih poslodavaca u Srbiji uglavnom koriste pravo na godišnji odmor do 3 nedelje! */bez obzira na pravo utvrđeno Zakonom i ugovorom o radu/*

Kretanje kupovne moći stanovništva u Republici Srbiji

Iako nam je prosečna plata upola niža od evropskog minimalca, sa cenama smo sve bliži EU!

Godina - Mesec	Prosečna mesečna zarada po zaposlenom u Republici Srbiji (bez poreza i doprinosa)	Potrošačka korpa u Republici Srbiji		Odnos potrošačke korpe i zarade	
		Prosečna	Minimalna	(3:2)	(4:2)
1	2	3	4	5	6
Januar 2015.	39.285	65.936,20	34.305,81	1,68	0,87
Februar 2015.	42.749	66.330,58	34.550,48	1,55	0,81
Mart 2015.	43.121	66.628,74	34.744,38	1,55	0,81
April 2015.	45.605	67.050,13	34.984,40	1,47	0,77
Maj 2015.	43.964	67.004,99	34.841,72	1,52	0,79
Jun 2015.	44.583	67.065,40	34.787,86	1,50	0,78
Jul 2015.	45.601	66.807,27	34.661,60	1,46	0,76
Av gust 2015.	44.630	67.523,21	35.069,16	1,51	0,79

ŽIVOTNI STANDARD I KUPOVNA MOĆ

Za prosečnu potrošačku korpu za tročlano domaćinstvo koja je u avgustu 2015. godine vredela 67.523 dinara potrebna je 1,5 prosečna zarada. Od toga za hranu je predviđeno oko 26.000 dinara, što je 288 dinara po članu porodice, odnosno 96 dinara po obroku.

U Sloveniji je kupovna moć veća 2, 5 puta nego u Srbiji.

Svaki četvrti građanin u Srbiji je tokom 2014. godine živeo je na ivici bede. Po indeksu siromaštva među 90 zemalja, Srbija se našla na trećem mestu, u analizi koju je sproveo Institut Kejto u Vašingtonu, a kao glavni razlog navodi se stopa nezaposlenosti. /Ispred Srbije nalaze se Venecuela i Iran, dok se Makedonija nalazi na 11. a Hrvatska na 15. mestu/

Čl. 18. Zakona o radu zabranjena je neposredna ili posredna diskriminacija lica koja traže zaposlenje, kao i zaposlenih.....

Podatak da se u 2014. godini ubedljivo najveći broj pritužbi Povereniku za zaštitu ravnopravnosti / oko jedne trećine ili oko 40 odsto pritužbi/, odnosio na diskriminaciju u oblasti rada i zapošljavanja, ukazuje da i u ovoj oblasti nije došlo do značajnijih pomaka.

Zakonodavstvo u ovoj oblasti je napredovalo, ali praksa

se sporo menja!

OPŠTI ZAKLJUČAK: POZITIVNI EFEKTI PRIMENE ZOR SU GOTOVO NEPRIMETNI

Nije došlo do otvaranja novih radnih mesta i drastičnog povećanja zaposlenosti, niti do privrednog skoka, ali:

✓ *“fleksibilni” radni odnos postao je drugo ime za dodatnu nesigurnost radnog mesta.*

✓ *Prosečne zarade su smanjene i nominalno i realno*

✓ *Smanjena je kupovna moć zaposlenih i stanovništva*

✓ *Nema značajnog smanjenja u sivoj ekonomiji*

✓ *Pregovori za zaključivanje posebnih kolektivnih ugovora u realnom sektoru teku sporo i nema proširenog dejstva zaključenih granskih kolektivnih ugovora u ovom sektoru*

✓ *ZOR nije u celosti implementiran u praksi u delu obaveza poslodavaca- ne postoji dobra volja poslodavaca da poštuju svoje obaveze, a država „žmuri“ na kršenje odredbi na štetu zaposlenih!*

Uz želju da efekti Zakona o radu budu mnogo pozitivniji prilikom sledeće analize

HVALA NA PAŽNJI!

Goran Milić,
predsednik SSSV